

AZ UNITÁRIUS KERESZTÉNYSÉG.

Ha az ember őszintén hiszi, hogy az ő sajátos vallásos gondolatai igazabbak és üdvösebbek, mint azok, melyek körülötte győzedelmeskednek, — feladata az lesz, hogy minden tudásával terjessze ezt a felsőbb és tisztább evangéliumot.

Az unitáriusok azt hiszik, hogy hitük jobban kielégíti az emberek vallásos szükségletét, mint azok, melyeket a könyvek és ortodox katedrák tanítanak. Ők megtalálták az erkölcsi erőt és ihletet az unitárius kereszténységben és azt óhajtják, hogy ismeretebbé teshessék ezt a formáját a kereszténységnek, hogy mások is nyerhessenek általa erőt és ihletet.

Gyakran mondják, — hogy hatni lehessen a szívekre vele — a vallási rendszer legyen egyszerű, hihető, tiszta, adjon erőt és bizalmat, alkalmat elnyerni az emberi természetből azt, ami benne a legjobb és legmagasztosabb. — En osztom ezt a véleményt és meg vagyok győződve róla, hogy az unitárius kereszténység jobban megfelel ennek a feltételnek, mint bármely más nézet. Engedjék meg nekem, hogy megkíséreljem röviden összefoglalni a nagy igazságokat, melyeket képviselnek.

Isten.

Mi nem zavarjuk és gyötörjük a szellemet, az Isten személyének és természetének háromságáról szóló tannal.

Mi ragaszkodunk a Jézusban való híthez, mellyel összhangban vannak legfennköltebb gondolataink és legtisztább érzéseink. — Imádjuk Istent, mint az Atyát, hatalmas és segedelmes Barátját minden létező embernek, — egy Istent — aki nincs figyelemmel a hiábavaló beszédekre, sem az üres vallásosságra, de aki mindig kész elfogadni és megáldani azokat, akik őt szeretik és biznak Benne igaz szívvel. Mi állítjuk, hogy az Ő kinyilatkoztatása, jelenléte a mai világban épp oly látható, mint kétezer, — vagy ötezer év előtt. Hisszük, hogy szólott a tiszta és hívő lelkekhez a régi időkben és hisszük, hogy szól most is azokhoz, akik figyelni akarnak szavára.

Mi hisszük, hogy mindazok, akik keresik megtalálják fájdalomkra a vigasztalást az Ő bölcsességében, atyai szeretetében és erőt nyerne gyöngeségükben. Nem képezzük azt, hogy tökéletesen ismerjük Istent. Vannak problémák, amelyeket nem tudunk megoldani, vannak rejélyek, amelyekbe nem tudunk behatolni. Megelégszünk azzal, hogy elfogadjuk a természet fölvilágosításait

és tanításait, a szentek és bölcsek gondolatait, példáit és saját lelkünk titkos tapasztalatait. Készek vagyunk türelemmel várni és hűséggel dolgozni mindaddig, míg Istennek tetszeni fog magát előtünk tökéletesebben kinyilatkoztatni.

Jézus.

Mi kevés fontosságot tulajdonítunk a Jézus természet fölötti születése elmondásának, az ő csodáinak, teste föltámadásának.

Mi iszteletteljesen, de ésszerűen tolmácsoljuk az evangéliumot. Úgy találjuk Jézust ottan, mint hazájának és korának nagy vallási reformátorát, kérelhetetlen ellenfelét a papi önhittségnek, ékes-szólo védelmezőjét a szegényeknek és elnyomottaknak; nagylelkű főlemelőjét a bukott lelkeknek, elszánt ellenségét minden formájában a korlátoltságnak, vakbuzgóságnak, az önzésnek és zsarnokságnak; hirdetőjét a szabadság — és testvériesség, — a béke és szeretet evangéliumának. Egy szóval — a Mester, aki megmutatta nekünk, hogy az emberszeretet alkalmassá válik bölcs és hívő ragaszkodás és nyugodt bizalom által az Istenben való fölmagasztosulásra.

Tiszteljük Jézust, nemes életéért, melyet buzgón följajánlott a jónak; a tiszta és erősítő igazságokért, melyeket tanított bátor és önzetlen halálával. Mi Jézust az emberszeretet profétájának nevezzük, mert benne az emberi természet tetőfokán mutatkozott és mert az ő hite Istenben — mint Atyában, az emberben — mint Istenfiában és hozzá hasonló testvéreiben, számunkra a legmagasabb kifejezése a vallásnak.

Ház emberi természet.

Mi nagybecsüljük az embert, mint felelős lényt, hivatva erkölcsi jelleme által becsültté válni, ki sorsát úgy a jóra, mint a rosszra irányíthatja.

Hisszük — mint Jézus —, hogy minden emberi lény a természettől fogva hivatva van Isten gyermekének lenni. Mindegyik magában hordja valamelyes csiráját a jónak. Mint minden keresztény, úgy mi is át vagyunk hatva a fájdalomtól és bánattól hibáinkat és gyöngeségeinket látva. Körülöttünk a világban sok elszegényített, megrontott, bűnös életet látunk, de mi nem akarunk kevésbbé állhata osak lenni a hitben, mint Jézus: s hisszük, hogy nincs olyan megrögzött szív, olyan lealacsonyodott, vagy romlott lélek, amelyben ne maradna nyoma a szeretetnek. A vallás hivatása az, hogy elérje és fölélessze az erény elemeit. Ez az, amit mi a kijelentésben hallunk.

Készek vagyunk hitünk sorsát alávetni a művelt emberek ítéletének, hogy abból mi az igaz; az emberi lelkiismerettől eldöntve, mi abból a helyes; az emberi szív vágyai tanuskodjanak arról, ami a legjobb és legmagasztosabb.

Mi megerősítjük, hogy ami értelmi, erkölcsi, lelki tehetségeink Istentől jönnek és azt hisszük, hogy a legjobb szolgálat, amit nyújthatunk, hogy híven fölhasználjuk adományait.

H Biblia.

Úgy tekintjük a héber és keresztény írásokat — összegyűjtve a régi és új szövetségben, — mint a legjobb és leghasznosabb szent gyűjteményt, amely létezik.

Mi nem képzeljük azt, hogy Istennek minden kijelentése benne van, sem azt, hogy az mind Istennek kijelentése, amit benne találhatunk. Mi nem gyötörjük magunkat a történelem, vagy tudomány tévedéseivel, sem egy kétséges erkölcsi vonatkozásaival, melyekkel a Bibliának bizonyos részeiben találkozunk.

Ha tekintetbe vesszük az erkölcsi és szellemi nívóját annak a korszaknak, melyben a szerzők éltek, ezek a hibák és tévedések nem okozhatnak semmi meglepetést.

Ertéket tulajdonítunk a régi patriarchák írásainak, mert kezdetleges durvaságuk ellenére, egyszerűek, meghatók és életteljesek. Élvezettel olvassuk a jóslásait egy Esaiásnak, Mikeásnak, Amosnak, mert érezzük írásaikból a tiszta és buzgó lelkeknek szellemi törekvéseit.

Elmélkedünk az evangéliumi elbeszéléseken, melyekhez annyi édes emlék fűz. Szeretjük azokat, mert Jézusról beszélnek nekünk, nemeslelkű hűtet sugallanak az emberi lélek értékeibe és támogatnak, hogy érezhessük az Atya jelenlétét és gyöngédségét.

H jövő élet.

Istennek atyai gondoskodásába és szeretetébe vetett hítünkkel természetes, hogy teljes bizalommal nézünk a jövő élet elé.

Mi nem hisszük, nem merészelhetjük hinni, hogy a mi mennyi Atyánk egy gyermekét is teljesen és örökre eltaszíthatja. Azt tanítjuk, hogy jövő életünk összefügg azzal, hogy miként használtuk tehetségeinket és körülményeinket a földön. Az igazságos Isten nem tehet teremtményei között önkényes kiválasztást. Boldogságot találunk a hitben, hogy a legbűnösebb, legmegtévelyedettebb gyermek is, a szülői házban tejezheti be megírt életét. Nem tudjuk, mennyi idő szükséges a sötét, bűnös lélek megtisztulására, de mi teljes szívünkkel bízunk abban a megnyugtató gondolatban, hogy Isten akarata az, hogy az emberi teremtmény legyen nemes, nagy-lelkű és egyikből se váljon önző és aljas. Megvan bennünk a legtökéletesebb bizalom aziránt, hogy az igazság győz a hazugság, — a jó — a rossz fölött. A mi hítünk az igazságban és Isten jóságában lehetetlenné teszi nekünk a hitet a hatalmas ördögben, telve gonoszsággal és az örökös pokolban.

Tanításaink előnye.

Azt hisszük, hogy ez a vallásos felfogás tökéletes harmoniában van korunk legjobb eszméivel és érzéseivel. Összhangban van a Jézus által tanított kereszténységgel. Egy egyszerű evangéliumot alkot, méltó a bizalomra, kizárólag a reményt sugallja. Kifejti és próbára teszi legjobb és legmagasabb képességeit emberiségünknek; alkalmas, ítéletünk szerint az emberek százainak és ezreinek vallási szükségletét kielégíteni, akik jelenleg távol maradnak minden templomtól.

Kötelesek vagyunk Istennel, saját lelkiismeretünkkel, a hozzánk hasonlókkal szemben, fölhasználni minden rendelkezésünkre álló eszközt arra, hogy terjesszük és neveljük ennek a vallásnak befolyását. A hűség és önfeláldozás azok részéről, akik már velünk vannak, sokat megnyer a mi részünkre azok közül, akik most tudatlanságból és balítéletből ellenünk vannak.

A világnak szüksége van egy — az erény, az igazság, a szeretet, az öröm és a béke magaslatán álló evangéliumra; egy evangéliumra, amely megszenteli az életet és tevékenységet; egy evangéliumra, mely megegyezik mindennel, amit az emberi szellem jónak tart, mindennel, amit a lelkiismeret igazságnak nyilvánít és mindennel, amit az ember szellemi élete elismer a legszentebbnek, legistenibbnek, amit a jelenben fölfoghat.

Ez az az evangélium, amelyet az unitáriusok hirdetni óhajtának az ő vasárnapi szertartásaikban és tőlük telhetőleg igyekeznek kinyilvánítani mindennapi életükben.

Fordította: KOVÁCS KÁLMÁNNÉ.

Írta: BOWIE COPELAND.

AZ UNITÁRIUS KERESZTÉNY ÉLETESZMÉNY.

Miðn az Unitárius Irod. Társaság nagybecsü megbizásából álok az elöadóí asztal mellett,*) tárgyam úgyszólván adva is van. Haza beszélek. Hiszen Irod. Társaságunk célja és programja sem más, minthogy az unitárizmust ismeresse irodalmi úton is. Aztán kissé különösnek is találnám, ha ez a mai estély csak annyi vonatkozásban lenne unitárius, amennyiben azt az Unitárius Irod. Társaság rendezte s programjában nem volna ennél több köze az unitárizmushoz. Legyen hát valami komolyabb szó is az unitárizmusról.

Megvagyok gyöződve, hogy a nagyközönség az unitáriusokról ma már sokat hallott, állítom azonban, hogy a valódi unitárizmusról még ma is vajmi kevesen tudnak.

Aki halhatatlan Jókaink egyik közkedveltségü regényét**) olvasta, annak egyik lapján az unitáriusoknak ilyenforma jellemzését és ismertetését láthatta: „Egy törvényesen bevert vallásfelekezet. Keresztények, akik egy Istent vallanak s mikor esküsznek, az egy hüvelykújjukat emelik fel az égre. Nagyobbrészt Erdélyben lagnak, de még akik közelükben is lagnak ott Erdélyben, azt hiszik felölük, hogy szarvaik vannak s keresztelöljüköz embervért használnak.

Kevesen vannak de összetartanak; nem terjeszkednek, de nem is engednek. Nagy elöszereettel viseltetnek az ótestamentomi nevek iránt“ — s más ezekhez hasonló megjegyzéseket.

A multnak e rölunk alkotott rokonszenves véleményén kívül, még ma is vannak közszájon forgó élcek és anekdoták, amelyek sokszor egyedül szolgálhatnak a nagyközönség egy részénél az unitárizmus megismerésére. Bizonyára még ma is sokan vannak, akiknek az unitárizmusról való ismeretük nem terjed tovább annál a bizonyos, nem kis ürtalommal biró „unitárius pohár“-nál. S mily nagy azoknak a száma, akik ezen a poháron kívül, az unitárizmus közelebbi ismerete nélkül s talán az iránta viseltetett

*) Elmondva 1921. okt. 10,-én az U. I. T. brassói vándorgyülésén.

**) Egy az Isten.